

Lord Curzon (1859-1925)

İngiliz siyaset adamı ve yöneticisi.1859 yılında Kedleston-Derbyshire'de doğmuştur. Eton Koleji'ni bitirmiştir. 1886'da Muhafazakâr Parti'den milletvekili seçildi. 1898'de Hindistan'a gönderildi. Orada kral naibi olarak görev yaptı. Bir takım reformlar yaptı. Ekonomik alanda birçok yenilik yaparak gelişmeler sağladı. Hindistan sınırının korunması için çalıştı. Bu amaçla Tibet'e sefer bile düzenledi. Onun bu başına buyruk davranışları ülke seçkinleri arasında huzursuzluk doğurdu. Başkomutan Lord Kitchener ile arası açıldı. Baskılara dayanamayarak istifa etmek mecburiyetinde kaldı (1905). Başbakan Asquith'in koalisyon kabinesine girdi. Daha sonra 1916'da Lloyd George'un savaş kabinesinde bulundu.1919'dan 1924'e kadar Dışişlerinden sorumlu Devlet Bakanlığı yaptı. İstanbul'da geçici olarak bir "Müslüman istihbarat bürosu" kurulması talebi Lord Curzon'a geldiğinde bunu reddetmiştir. Ona göre bu teşkilat gereksizdir. Askerî ataşelerin casuslukla ilgilenmemeleri kanaatindedir. Ayrıca projenin masraflı ve şimdilik gereksiz olduğu katindedir. Curzon Türk Millî Mücadelesi'nin başarısını en erken gören siyasetçilerden biridir. Nitekim 25 Ocak 1921'de Paris Konferansı sırasında verdiği bir demeçte: "İstanbul Hükümeti mefluç ve Mustafa Kemal Türkiye'nin hakiki hâkimidir." diyordu. Bu gerçekleri görmesine rağmen Türklerin siyasî başarılarını da engellemek için elinden geleni yapıyordu. Türk-Fransız yakınlaşmasından duyduğu rahatsızlığı, 20 Ekim 1921 tarihli Türk-Fransız Antlaşması'nı 5 Kasım 1921'de protesto ederek göstermiştir. Lloyd George, 14 Ekim 1922'de Manchester'de Reform Kulübü'nde yaptığı konuşmada I.Dünya Savaşı'nda müttefiklerce imzalanan paylaşma anlaşmalarında, hatta Sevr Anlaşması'nda bile kendisinin rolü olmadığını söyleyerek Lord Curzon'u suçluyordu. Bu anlaşmaların mimarının, Dışişleri Bakanlığı'nda Lord Curzon'un başkanlığında toplanan dış işleri bakanları ve büyük elçiler komitesinin eseri olduğunu söylüyordu. 15 Kasım 1922'de yapılan seçimleri Muhafazakâr Parti kazandı. Hükümeti, içeride ve dışarıda huzur ve sükûnet olması gerektiğini savunan Bonar Law kurdu. Curzon'un Mudanya Mütarekesi yüzünden daha önceki kabineden istifası kabul edilmemişti. Yeni kurulan hükümette ise Lord Curzon Dışişleri bakanı olarak yerini alacaktır.

Lord Curzon, barış görüşmelerinin İzmir'de toplanmasına, kendi açısından önemli gördüğü sebepler yüzünden razı olmadı. Sonunda onun da etkisiyle müttefikler konferans yeri olarak Lozan'ı kabul ettiler. Lozan görüşmelerine, kendi çıkarlarına uygun düşebileceği nedeniyle hem Ankara Hükümeti'ni, hem de İstanbul Hükümeti'ni çağırmıştır. Çeşitli görüşmelerden sonra Tevfik Paşa'nın 5 Kasım'da istifa ederek çekilmesiyle birlikte Ankara Hükümeti yalnız olarak görüşmelere katılmıştır. Lozan görüşmelerinin 20 Kasım 1922 ile 4 Şubat 1923 arasındaki birinci bölümünde İngiltere'yi bizzat Curzon temsil etmiştir. Müttefikler arası bağları kuvvetli tutmaya özen göstermiştir. Türkiye'nin müttefikleri birbirlerine karşı kullanmasını önlemeye özel gayret sarfetmiştir. Lord Curzon hem diplomasideki yeteneğini, hem de başka unsurları kullanarak Türkiye'ye isteklerini kabul ettirmeye çalışmıştır. Diplomatik baskı unsuru olarak Türk heyetini Mondros Mütarekesi'ni yapan heyet gibi görmeye çalışmıştır. Bu maksatla hem İngiltere'nin İstanbul ve boğazlarda asker bulundurmasını, hem de Yunanistan'ın Batı Trakya'da ordusunu yeniden teşkilatlandırmasını istemiştir. Ayrıca Lozan Görüşmeleri'ne katılan Türk Heyeti'nin yazışmalarını İngiliz istihbaratının ele geçirmesini de baskı aracı olarak kullanmıştır. İlk oturumdan başlayarak görüşmeler İsmet İnönü ile Curzon arasında bir düello şeklinde geçmiştir. Görüşmeler süresince her iki tarafta aralarında yeniden dostluk bağlarının kurulmasının zaruretine inanmışlardır.

Lord Curzon 24 Temmuz 1923'te Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanmasında çok önemli roller oynamıştır.1925 yılında Londra'da ölmüştür.

Hamit PEHLİVANLI

KAYNAKÇA

“Curzon of Kedleston” **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi**, 5. Cilt, İstanbul.

HELMREICH, Paul C., **Sevr Entrikaları**, İstanbul 1996.

JAESCHKE, Gotthard, **Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belgeleri**, Çev. Cemal Köprülü, Ankara 1971.

KÜRKÇÜOĞLU, Ömer, **Türk-İngiliz İlişkileri (1919 -1926)**, Ankara 1978.

SONYEL, Salahi R., **Kurtuluş Savaşı Günlerinde İngiliz İstihbarat Servisi'nin Türkiye'deki Eylemleri**, Ankara 1995.

SONYEL, Salahi R., **Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika II**, Ankara 1991.

TEVETOĞLU, Fethi, **Millî Mücadele Yıllarındaki Kuruluşlar**, Ankara 1988.

22/07/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/lord-curzon-1859-1925/?pdf=3515> adresinden erişilmiştir